

ԵՄ-ԹՈՒՐԿԻԱ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐՁԻՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐՆ ՈՒ ՆՈՐ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

2002թ. Թուրքիայում իշխանության եկած «Արդարություն և զարգացում» կուսակցությունը (ԱԶԿ) Եվրամիության (ԵՄ) անդամակցության ուղղությամբ դիմեց ակտիվ քայլերի: Կուսակցությունը, որը խորհրդարանում ուներ մեծամասնություն, հնարավորություն ստացավ մի շարք օրենսդրական բարեփոխումների փաթեթներ անցկացնել, ինչը Թուրքիայի օրենսդրությունը ավելի մերձեցրեց ԵՄ-ին: ԵՄ-ը դրան պատասխանեց անդամակցության վերաբերյալ Թուրքիայի հետ բանակցություններ սկսելու որոշմամբ, որը կայացվեց ԵՄ ղեկավարների կողմից 2004 թ. դեկտեմբերին⁴⁰⁶:

Թուրքիայի կողմից անդամակցության ձգտումը պայմանավորված էր նոր իշխանության եկած, իսլամական արմատներով կուսակցության կողմից լեգիտիմության ու անվտանգության փնտրտուքի հետ. ԵՄ-ն անդամակցության բանակցությունները կուսակցության համար ստեղծեցին ռազմական հեղաշրջման վտանգը նվազեցնելու, իսլամական կուսակցության համբավից ազատվելու հնարավորություն: Թուրքիայի հիմնական ընդդիմադիր կուսակցությունը՝ աշխարհիկ ուժերի ներկայացուցիչ Ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությունը (ԺՀԿ), ևս աջակցեց ԵՄ անդամակցության գործընթացին այն ակնկալիքով, որ ԵՄ կկանխի իշխող կուսակցության իսլամամետ ձգտումները: ԵՄ կողմից թեև անդամակցության հարցում չկար միասնական մոտեցում, և որոշ անդամների հավանությունը ստացվեց բառացիորեն վերջին օրը, սակայն ընդհանուր տրամաբանությունը այն էր, որ մերժման դեպքում Թուրքիային սպառնում է իսլամացում ու ծայրահեղացում, որն անցանկալի զարգացում էր հարևան ԵՄ համար:

2010 թ. ակնհայտ դարձավ, որ բանակցային գործընթացը մտել է փակուղի: Ընդհանուր առմամբ բանակցությունների համար բացվել է ընդամենը 13 գլուխ, 17-ը առկախված վիճակում է գտնվում. բանակցվել ու ավարտվել է միայն մեկը⁴⁰⁷: Բանակցությունները փակուղու տանող պատճառները բազմաթիվ են. մասնավորապես Թուրքիայի ներսում հասարակության ազգայնական բնույթի ու ոչ ազատական ընդդիմության առկայության պայմաններում բարենորոգումների դանդաղող ընթացքը, իշխող կուսակցության կողմից ժողովրդավարության ընկալումն իբրև հասարակության մեծամասնության կամաարտահայտում՝ առանց փոքրամասնությունների իրավունքների, խոսքի ազատության ու այլ առանցքային սկզբունքների ապահովման, նաև այն հանգամանքը, որ ԵՄ անդամակցությամբ պայմանավորված բարենորոգումների միջոցով իշխող կուսակցությունը զգալիորեն թուլացրեց իր գոյության համար վտանգ ներկայացնող զինվորականությանը ու այլևս չի զգում բարենորոգումների հրատապությունը: Սակայն փակուղու պատճառները նաև ԵՄ-ից ստացվող ոչ միանշանակ ազդակներն են. մասնավորապես ԵՄ առանցքային դերակատարներից Գերմանիան ու Ֆրանսիան անհանգստացած են, որ Թուրքիայի անդամակցության դեպքում այդ երկիրն իր բնակչության քանակի շնորհիվ կստանա ամենաշատ ձայները ԵՄ Խորհրդարանում, որը կթուլացնի Գերմանիայի ու Ֆրանսիայի ավանդաբար ազդեցիկ դիրքը Միության որոշումների կայացման հարցում: Բացի այդ, ԵՄ Գյուլատնտեսական ընդհանուր

⁴⁰⁶ Kirişci K., The December 2004 European Council Decision on Turkey: Is it an Historic Turning Point?, The Middle East Review of International Relations, Volume 8, No. 4, Article 8 - December 2004.

⁴⁰⁷ Saz G., The Political Implications of the European integration of Turkey: Political Scenarios and Major Stumbling Blocks, European Journal of Social Sciences, Volume 20, Number 1, 2011, p. 49.

քաղաքականության, Կառուցվածքային ու Համախմբման ֆոնդերը, որոնք կոչված են նոր անդամակցած պետության կենսամակարդակի բարելավմանը, ստիպված կլինեն աննախադեպ մեծ գումար վճարել Թուրքիային, քանի որ այս պետությունը բնակչության ցածր կենսամակարդակով, նաև տնտեսության մեջ գյուղատնտեսության ունեցած կշռով գերազանցում է ԵՄ վերջին տասնամյակում անդամակցած մյուս պետություններին: Վերոնշյալ խնդիրներին վերջին տարիներին ավելացան նաև եվրագոտու տնտեսական ճգնաժամն ու դրան ուղեկցող աջ ազգայնական կուսակցությունների վերելքը, որոնք դեմ են ԵՄ ընդլայնմանը, ներգաղթյալների նոր ներհոսքին:

Բանակցային գլուխների մեծ մասի առկախված լինելու պայմաններում գործընթացի տապալման սցենարը դարձավ ամենաշատ արծարծվողը: Սակայն Թուրքիայի կողմից բանակցությունների դադարեցումը քիչ հավանական է՝ հաշվի առնելով թեկնածուի կարգավիճակի շնորհիվ հսկայական ներդրումների հոսքը, հարակից տարածաշրջաններում ու գլոբալ թատերաբեմում նրա քաղաքական բաժնեմասերը, ինչպես նաև բանակցությունների ձախողման դեպքում իշխող կուսակցության տապալման հավանականությունը: Անդամակցության գործընթացի դադարեցման դեպքում ԵՄ զսպիչ դերակատարման նվազեցումը հավանական կդարձնի գինվորականության կողմից իսլամական համարվող կուսակցության տապալումը, ինչպես նաև այդ կուսակցությունից լիբերալ զանգվածի հեռացումը: Մյուս կողմից՝ ԵՄ-ը ևս շահագրգիռ չէ բանակցությունների դադարեցմամբ՝ հաշվի առնելով մերժման դեպքում Թուրքիայի ծայրահեղացման վտանգը, նրա կարևորությունը էներգակիրների տարանցման տեսանկյունից և այլ հանգամանքներ: Ի վերջո բանակցությունների դադարեցման կոնսենսուսի հասնելու համար ԵՄ անդամ պետությունները բավարար քանակի ձայներ չեն կարող ապահովել⁴⁰⁸: Նման պայմաններում կողմերը քայլերի գնացին՝ ստեղծված փակ շղթան հաղթահարելու, դրական մթնոլորտ ստեղծելու ուղղությամբ:

2011թ. հունիսի խորհրդարանական ընտրություններից հետո Թուրքիան ստեղծեց ԵՄ նախարարություն, որը պետք է ղեկավարի ԵՄ անդամակցության գործընթացը⁴⁰⁹: Այս քայլն բարձր գնահատվեց ԵՄ-ում, և ընկալվեց իբրև ԱԶԿ-ի կողմից ԵՄ-ի անդամակցության հավաստիացում ու գործընթացը վերակենդանացնելու քայլ: Իր հերթին, գիտակցելով, որ բանակցությունները մտել են փակուղի, ԵՄ Արտաքին և պաշտպանության հարցերով բարձր հանձնակատար Քեթրին Էշթոնը 2010 թ. աշնանը առաջարկեց Թուրքիային սկսել «Ռազմավարական երկխոսություն»՝ մի կողմ դնելով անդամակցության հետ կապված խնդիրները⁴¹⁰: Թուրքիայի նախնական պատասխանը ելնում էր նրանից, որ բանակցությունների նման դանդաղ ընթացքի պայմաններում դա անհնար է, սակայն հետագայում Թուրքիան ևս փոխեց իր դիրքորոշումն այս հարցում և 2011թ. մայիսին հանդես եկավ կոնկրետ առաջարկներով, որոնց թվում էին Թուրքիայի ղեկավարներին Եվրոպական Խորհրդի նիստերին հրավիրելը, ԵՄ Արտաքին գործունեության ծառայության աշխատանքին թուրք դիվանագետների մասնակցությունը և այլն: Թեև այս առաջարկների մեծ մասը չընդունվեց, սակայն մի մասը ժամանակի ընթացքում իրականություն դարձավ, ինչպես օրինակ ԵՄ ԱԳ նախարարների ոչ պաշտոնական հանդիպումներին Թուրքիայի ԱԳ նախարարի մասնակցությունը, որը տեղի ունեցավ Լեհաստանում 2011 թ. սեպտեմբերին⁴¹¹: ԵՄ-ը, բացի արտաքին

⁴⁰⁸ ԵՄ Խորհրդում որակյալ մեծամասնությամբ դադարեցման որոշում կայացնելու համար Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Ավստրիայի, Կիպրոսի, Հունաստանի, Նիդերլանդների ձայները միասնաբար կկազմեն ընդամենը 97 անհրաժեշտ 255-ի փոխարեն:

⁴⁰⁹ Eralp N. A., Turkey – EU Relations: Has It Become a Hopeless Case?, TEPAV, Policy Note, N 201151.

⁴¹⁰ Ibid.

⁴¹¹ Ibid.

քաղաքական երկխոսության վերաբերյալ առաջարկից, Թուրքիայում կայացած խորհրդարանական ընտրություններից հետո հանդես եկավ արդեն առաջարկների կոնկրետ փաթեթով: 2011 թ. հուլիսին Թուրքիա ժամանած ԵՄ Ընդլայնման հարցերով հանձնակատար Շտեֆան Ֆյուլեն հանդես եկավ այսպես կոչված «Դրական օրակարգով», որը նախատեսում էր Մաքսային Միության շրջանակներում տնտեսական կապերի խորացում, մուտքի արտոնագրի պարզեցում և ավելի լայն համագործակցություն արտաքին քաղաքական ասպարեզում՝ հատկապես մերձավորարևելյան և հյուսիսաֆրիկյան տարածաշրջաններում⁴¹²: Հետագայում «Դրական օրակարգի» բովանդակությունը ենթարկվեց փոփոխության ու լրամշակման: Անդրադառնալով «Ռազմավարական երկխոսության» ու «Դրական օրակարգի» հարաբերակցությանը, հարկ է նշել, որ առաջինը պարունակում էր միայն արտաքին քաղաքականության բնագավառը, որի հրատապությունը հատկապես տեսանելի դարձավ «Արաբական գարնան» ի հայտ գալուց հետո: Թեև այն ի վերջո մնում է ոչ ինստիտուցիոնալացված, սակայն կողմերը փաստացի ընդգրկված են նման երկխոսության մեջ: «Դրական օրակարգն» ընդգրկում է բանակցությունների գործընթացը և միտում ունի այն ավելի արագացնելու, առանց հանդիսանալու այլընտրանք բանակցություններին կամ ստեղծելու հատուկ կառույց:

Թուրքիայի ու ԵՄ համագործակցության գնալու ձգտման մեջ երկու կողմի համար էլ զգալի դեր կատարեցին արաբական աշխարհում տեղի ունեցած իրադարձությունները: «Արաբական գարնան» ընթացքում ակնհայտ դարձան տարածաշրջանում ԵՄ քաղաքականության թերությունները, որոնց լրացնելուն էր ուղղված ԵՄ կողմից «Վերանայված եվրոպական հարևանության քաղաքականության» ընդունումը: Գնահատելով Թուրքիայի կարևորությունը արաբական աշխարհում՝ ԵՄ-ը դիմեց համագործակցությանը լրացնող «Ռազմավարական երկխոսության» առաջարկին: ԵՄ Խորհրդարանը ևս, կարևորելով Թուրքիայի նման դերակատարումը, 2012 թ. մարտի իր բանաձևում կոչ արեց Հանձնաժողովին Թուրքիայի հաստատություններին ընդգրկել ԵՀԲ-ի ծրագրերում⁴¹³: Բայց պետք է նշել, որ ունենալով թեկնածուի կարգավիճակ, Թուրքիան առայժմ խուսափել է ԵՀԲ և նմանատիպ ծրագրերին մասնակցությունից, որը կարող է ընկալվել իբրև իր կարգավիճակի իջեցման միտում: Հաշվի առնելով տարածաշրջանում նոր անկայուն իրավիճակի դրսևորումները, մասնավորապես Սիրիայի ու Իրանի շուրջ զարգացումները, Թուրքիան ևս զգաց Արևմուտքի անհրաժեշտությունը: Այստեղ կարևոր է նկատել, որ ԵՄ անդամները տվյալ տարածաշրջանում հանդիսանալով վերջին գաղութային տերությունները, մշտապես բախվում են նման համբավի հետ առերեսման խնդրին, որը կարող է ավելի սրվել Թուրքիայի ղեկավարության կողմից Արևմուտքի գաղութային անցյալը հաճախ շահարկելու քաղաքականության հետևանքով, որի նախադեպն արդեն կա: Մյուս կողմից՝ Թուրքիայի սահմանամերձ Սիրիայից ներգաղթյալների հսկայական հոսքը, Իրանի միջուկային ծրագրի շուրջ զարգացումները, որը պատերազմի դեպքում Թուրքիային կդնի երկընտրանքի առջև ՆԱՏՕ-ի անդամակցության պատճառով Իրանի հետ ուղղակի առձակատման հնարավորության ու Իրանի հետ առևտրատնտեսական ամուր կապերի, հատկապես էներգետիկ կախվածության միջև, ավելի բարձրացրին Անկարայի համար Արևմուտքի նշանակությունը: Այսպիսով պետք է արձանագրել այն հանգամանքը, որ ԵՄ-Թուրքիա հարաբերությունների վերակենդանացումը տեղի ունեցավ հիմնականում աշխարհաքաղաքական իրողությունների ազդեցության պայմաններում: ԵՄ-Թուրքիա հարաբերությունները, սակայն, միատարր կազմակերպության ու պետության միջև

⁴¹² Fule S., Creating a positive European agenda for Turkey, HDN, 10.12. 2011.

⁴¹³ European Parliament resolution of 29 March 2012 on the 2011 Progress Report on Turkey, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-116>

հարաբերություններ չլինելով, բավական կախված են ԵՄ անդամ երկրների ու Թուրքիայի միջև երկկողմ հարաբերություններից, որը հստակ երևաց 2011 թ. Ֆրանսիայի ու Կիպրոսի հետ տեղի ունեցած զարգացումներից: 2011 թ. դեկտեմբերին Հայոց ցեղասպանության հերքումը քրեականացնող օրինագծի ընդունումը Ֆրանսիայում հանգեցրին Թուրքիայի հետ հարաբերությունների կտրուկ բարդացմանը. Թուրքիան ետ կանչեց իր դեսպանին Փարիզից և հայտարարեց Ֆրանսիայի հետ երկկողմ քաղաքական հարաբերությունները սառեցնելու մասին⁴¹⁴: Երկրորդ բացասական զարգացումը կապված էր 2011 թ. սեպտեմբերին Կիպրոսի ծովափնյա հատվածում զազի խոշոր պաշարների հայտնաբերման հետ: Հունական կողմի չդադարեցվող հորատման աշխատանքներին զուգահեռ Թուրքիան իր նավերն ուղարկեց կղզու թուրքական հատվածում հետազոտական աշխատանքների համար ու անգամ սպառնաց ռազմական ուժ կիրառել⁴¹⁵: Թուրքիան նաև հայտարարեց, որ 2012 թ. երկրորդ կեսին, երբ Կիպրոսը ստանձնի ԵՄ նախագահությունը, կսառեցնի իր հարաբերությունները ԵՄ-ի հետ⁴¹⁶: Սակայն հետագայում, ԵՄ կառույցների կողմից խիստ արձագանքի արժանանալով, Թուրքիան վերանայեց իր դիրքորոշումը, նշելով, որ հարաբերությունները կսառեցվեն միայն ԵՄ Խորհրդի, այլ ոչ ողջ ԵՄ-ի հետ⁴¹⁷:

Թեև 2012 թ. բանակցային գործընթացի համար լավատեսության հիմքերը քիչ էին, սակայն մայիս ամսին Ֆրանսիայում սոցիալիստ նախագահ Ֆրանսուա Օլանդի հաղթանակը ԵՄ-Թուրքիա հարաբերություններում առաջընթացի համար նպաստավոր մթնոլորտ ապահովեց: Սպասելիքներն արտահայտվեցին նաև Թուրքիայի նախագահի ու վարչապետի կողմից Օլանդին ուղարկված շնորհավորանքների տեսքով⁴¹⁸: 2012 թ. հունիսի 22-ին Բրազիլիայում ՄԱԿ-ի Կայուն զարգացման զագաթնաժողովի («Ռիո+20») ընթացքում Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայյիփ Էրդողանի ու Ֆրանսիայի նորընտիր նախագահ Ֆրանսուա Օլանդի հանդիպումով կողմերը հայտարարեցին երկկողմ հարաբերություններում նոր էջ բացելու պատրաստակամության մասին, որը ենթադրում է ԵՄ Թուրքիայի անդամակցություն հարցում Ֆրանսիայի դիրքորոշման փոփոխություն⁴¹⁹: Այս նոր դիրքորոշումն ավելի ակնհայտ դարձավ 2012 թ. հուլիսի 5-ին Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարար Լորեն Ֆաբիուսի հրավերով Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Ահմեդ Դավութօղլուի՝ Փարիզ կատարած աշխատանքային այցի ընթացքում: Ֆրանսիայի ԱԳ նախարարը նշեց, որ Ֆրանսիան ջանքեր կգործադրի Թուրքիայի ԵՄ անդամակցության ուղղությամբ՝ միաժամանակ դրվատելով Սիրիական ճգնաժամի ընթացքում Թուրքիայի նման դաշնակցի կարևորությունը տարածաշրջանային կայունության և անվտանգության տեսանկյունից⁴²⁰: Այս հանգամանքը կրկին ապացուցեց, որ ԵՄ հետ հարաբերություններում վերամերձեցման հարցում «Արաբական գարունը» և դրան հաջորդող իրադարձությունները, մասնավորապես՝ ճգնաժամը Սիրիայում, ունեն կարևոր

⁴¹⁴ Chrisafis A., Hopkins N., Turkey freezes all political relations with France over genocide row, The Guardian, Thursday 22.12. 2011.

⁴¹⁵ Yanatma S., Turkish minister warns Greek Cypriots about oil exploration in Mediterranean, Today's Zaman, 04.09.2011.

⁴¹⁶ Turkey says EU ties will freeze if no Cyprus solution, 13.09. 2011. <http://www.reuters.com/article/2011/07/13/us-turkey-eu-idUSTRE76C23D20110713>

⁴¹⁷ European Foreign Policy Scorecard 2012, European Council on Foreign Relation, p. 86, http://ecfr.eu/content/entry/european_foreign_policy_scorecard_2012

⁴¹⁸ Altıntaş E. B., Election results in four countries offer opportunities, risks for Turkey, Today's Zaman, 07.05. 2012.

⁴¹⁹ Turkey, France to turn new page after tense period in ties, Today's Zaman, 22.06.2012.

⁴²⁰ Demir E., Türkiye-Fransa ilişkilerinde 'iyi niyet' dönemi başlıyor, Zaman, 06.07.2012.

նշանակություն: Միաժամանակ Ֆաբիուսը Հայոց ցեղասպանության ժխտումը քրեականացնող նոր օրինագծի ընդունումը համարեց քիչ հավանական: Բանակցությունների ժամանակ ֆրանսիական կողմը ուղղակիորեն չհայտարարեց նախկին իշխանությունների օրոք Ֆրանսիայի կողմից ԵՄ-Թուրքիա բանակցությունների առկախված հինգ գլուխների վրայից արգելքը հանելու մասին, սակայն հաջորդ օրը Դավութոյուն հայտնեց, որ ֆրանսիական կողմն իր առաջարկությունը դրական է ընդունել⁴²¹: Թուրքական կողմն իր հերթին հայտարարեց Ֆրանսիայի դեմ պատժամիջոցների հանելու և Բորդո ու Նանտ քաղաքներում Թուրքիայի գլխավոր հյուպատոսությունների վերաբացման մասին:

Ֆրանսիայում նոր նախագահի ընտրությունը նպաստեց նաև վաղուց քննարկվող «Դրական օրակարգի» պաշտոնական մեկնարկին: 2012 թ. մայիսի 17-ին Թուրքիա ժամանած ԵՄ Ընդլայնման հարցերով հանձնակատար Շտեֆան Ֆյուլեն հայտարարեց ԵՄ-Թուրքիա հարաբերություններում «Դրական օրակարգի» պաշտոնական մեկնարկը: Այն հանդիսանում է բանակցություններին դրական լիցք հաղորդելու ժամանակավոր միջոց և նախատեսում է աշխատանքային խմբերի ստեղծում՝ ութ բանակցային գլուխների շուրջ (Օառայություններ հիմնելու ու մատուցելու ազատություն, Ընկերությունների իրավունք, Վիճակագրություն, Տեղեկատվական հասարակություն և լրատվամիջոցներ, Արդարադատություն ու հիմնարար իրավունքներ, Արդարություն, ազատություն և անվտանգություն, Սպառողների ու առողջապահության պաշտպանություն, Ֆինանսական հսկողություն) աշխատելու համար⁴²²: «Դրական օրակարգում» Թուրքիայի համար կարևոր նշանակություն ունի մուտքի արտոնագրի վերացման հարցը: ԵՄ-ը երկար ժամանակ հրաժարվում էր Թուրքիայի քաղաքացիներին տրամադրել նման իրավունք և նախապայման էր դնում Թուրքիայի կողմից ռեադմիսիայի պայմանագրի ստորագրումը, որը պարտավորեցնում է Թուրքիային ետ ընդունել իր տարածքից ապօրինի կերպով ԵՄ ներգաղթածներին: 2012 թ. հունիսի վերջին արդեն ԵՄ հանձնաժողովը հանձնառություն ստացավ Թուրքիայի հետ բանակցել մուտքի արտոնագրի վերացման գործողությունների պլանի նախագիծը⁴²³: Հուլիսի 2-ին այս նախագիծն ուղարկվեց Անկարա, որը նախապես դրական է գնահատել այն, սակայն հաշվի առնելով, որ ԵՄ անդամ պետությունների մի մասը, մասնավորապես Կիպրոսը, Գերմանիան, Հոլանդիան, Ավստրիան, վերապահումներ ունեն սրա հետ կապված և մուտքի արտոնագրի կնքումից առաջ դնում են ռեադմիսիայի պայմանագրի ստորագրման նախապայման, ապա սպասվում է, որ ԵՄ անդամներին ներկայացնող ԵՄ Խորհրդում հարցի քննարկման ժամանակ գործողությունների պլանի տեքստը կոժվարացվի Թուրքիայի համար, քանի որ նա հրաժարվում է ռեադմիսիան նախապես ընդունելն ու պնդում է մուտքի արտոնագրի վերացման ու ռեադմիսիայի պայմանագրերը ստորագրել գուցահեռ:

Ամփոփելով ԵՄ-Թուրքիա հարաբերություններում վերջին զարգացումների վերլուծությունը, կարելի է եզրակացնել, որ այդ հարաբերություններում, վերջին տարիների ճգնաժամից հետո սպասվում է որոշակի առաջընթաց:

Հարաբերությունների վերակենդանացմանը նպաստող գործոններից են

- Մերձավոր Արևելքում տեղի ունեցող իրադարձությունները, մասնավորապես Սիրիայի ու Իրանի շուրջ զարգացումները, որոնք ԵՄ համար ավելի են արժևորում Թուրքիայի դերը անկայուն տարածաշրջանում և մեծացնում Թուրքիայի հետ համատեղ տարածաշրջանում գործելու ձգտումը:

⁴²¹ Davutoğlu: Türk-Fransız ilişkilerini ileriye götürmede kararlıyız, Zaman, 07.07.2012.

⁴²² Türkiye ile AB arasında Pozitif Gündem resmen başladı, Zaman, 17.05.2012.

⁴²³ Turkey, EU formally start process for visa liberalization, Today's Zaman, 21.06.2012.

- Ֆրանսիայում տեղի ունեցած իշխանափոխությունը, և նոր նախագահ Օլանդի դիրքորոշումը Թուրքիայի հարցում, ըստ որի անդամակցության հարցը կապված է Թուրքիայի կողմից անդամակցության պահանջների բավարարման, այլ ոչ մշակութային կամ աշխարհագրական պատկանելության հետ:

Հարաբերությունների վերակենդանացման ու աշխուժացման նշաններն են՝

- ԵՄ-Թուրքիա բանակցություններում «Դրական օրակարգի» պաշտոնական մեկնարկը.
- Մուտքի արտոնագրի վերացման գործողությունների պլանի մշակումը.
- Ֆրանսիայի կողմից երկկողմ հարաբերություններում նոր էջ բացելու, Թուրքիայի անդամակցությանը սատարելու որոշումը:

Այս ամենը հնարավորություն է տալիս եզրակացնելու, որ երկկողմ հարաբերություններում սպասվում է առաջընթաց, որը գործնականում կարտահայտվի Կիպրոսի կողմից ԵՄ Խորհրդում վեցամսյա նախագահության ավարտից հետո՝ 2013 թ.: Սակայն հարկ է արձանագրել, որ երկկողմ հարաբերություններում ճգնաժամերի ի հայտ գալու հավանականությունը չի բացառվում: Մասնավորապես Ֆրանսիայի նորընտիր նախագահը անգամ Թուրքիայի հետ հարաբերություններում նոր էջ բացելու ցանկությունից հետո հայտարարել է Հայոց ցեղասպանության հերքումը քրեականացնող նոր օրինագծին սատարելու վերաբերյալ, ինչը նշանակում է, որ Թուրքիայից ավելի մեծ թափանցիկություն ակնկալող սոցիալիստ նախագահի շրջանում ճգնաժամերը Թուրքիայի հետ չեն բացառվում: ԵՄ-Թուրքիա հարաբերություններում ճգնաժամի մշտական վտանգը մնում է նաև Կիպրոսի չլուծված խնդրի հետ շաղկապված: Մասնավորապես վերջին շրջանում զազի պաշարների բացահայտումը Կիպրոսի ավամերձ ջրերում, Կիպրոսի համագործակցության ընդլայնումը Իսրայելի հետ՝ ավելի են նվազեցնում այդ խնդրի մոտալուստ կարգավորման հնարավորությունը՝ միաժամանակ անդրադառնալով ԵՄ-Թուրքիա հարաբերությունների վրա:

RECENT DEVELOPMENTS AND NEW TRENDS IN THE EU-TURKEY RELATIONS

Andranik Israelyan

(summary)

Justice and Development Party (JDP) of Turkey that came to power after a landslide victory in November 2002 undertook reforms with an objective to become an EU member. As a result of these efforts and tangible improvements in many fields of social and political life, the European Council decided to open accession negotiations with Turkey in December 2004. After several years of negotiations the accession process came to a standstill by 2010. There are many reasons for this standstill. Despite the growing divergence between the parties, both the EU and Turkey recognised necessity of rapprochement and took steps to mend relations. After the proposal of «Strategic Dialogue» by the EU Turkey on its part established the EU Ministry, thereby showing will to move forward. In July 2011 the EU Commissioner for Enlargement and European Neighbourhood Policy Stefan Fule introduced «Positive Agenda» in Turkey. Rapprochement between the EU and Turkey is determined by several factors. The «Arab Spring» obviously played a crucial role in revitalization of the EU-Turkey dialogue.